

نارسا خوانی
راهنمای کامل والدین

فارسا خوانی راهنمای کامل والدین

تألیف
گوین رید

ترجمه
دکتر عصمت دانش
دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

دکتر علیرضا سلیمی نیا
استادیار دانشگاه تهران

WILEY

(با مجوز رسمی ترجمه)

کتاب ارجمند

copyright@ 2004 The WILEY Press. A Division of Wiley Publications, Inc.

مجوز رسمی کپی‌رایت ترجمه فارسی این کتاب از سوی انتشارات وایلی به انتشارات کتاب ارجمند واگذار شده است.

WILEY

(با مجوز رسمی ترجمه)

کتاب ارجمند

سرشناسه: رید، گوین، ۱۹۵۰ - م. Gavin Reid
عنوان و نام پدیدآور: نارساخوانی: راهنمای کامل
والدین / تألیف: گوین رید / مترجمان: دکتر عصمت
دانش، دکتر علیرضا سلیمی‌نیا
مشخصات نشر: تهران: کتاب ارجمند، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: ۲۳۲ ص، قطع: وزیری
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۰۰-۲۹۳-۸
عنوان اصلی:

Dyslexia: a complete guide for parents, c2004.

موضوع: کودکان خوانش‌پریش — به زبان ساده
موضوع: خوانش‌پریشی — به زبان ساده
شناسه افزوده: دانش، عصمت، ۱۳۲۶-، مترجم
شناسه افزوده: سلیمی‌نیا، علیرضا، ۱۳۵۲-، مترجم
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ RJ ۴۹۶/خ۲۹
رده‌بندی دیویی: ۶۱۸/۹۲۸۵۵۳
شماره کتابشناسی ملی: ۳۱۱۷۲۸۴

گوین رید
نارساخوانی: راهنمای کامل والدین
ترجمه: دکتر عصمت دانش، دکتر علیرضا سلیمی‌نیا
فروست: ۷۱۶
ناشر: کتاب ارجمند
صفحه‌آرا: فاطمه نویدی
طراح جلد: احسان ارجمند
چاپ: سامان، صحافی: روشنگر
چاپ اول، آبان ۱۳۹۲، ۱۱۰۰ نسخه
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۰۰-۲۹۳-۸

www.arjmandpub.com

این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف، ناشر، نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

مرکز پخش: انتشارات ارجمند

دفتر مرکزی: تهران بلوار کشاورز، بین خ کارگر و ۱۶ آذر، پلاک ۲۹۲، تلفن ۸۸۹۷۷۰۰۲
شعبه اصفهان: خیابان چهارباغ بالا، پاساژ هزارجریب، تلفن ۶۲۸۱۵۷۴-۳۱۱
شعبه مشهد: ابتدای احمدآباد، پاساژ امیر، انتشارات مجد دانش، تلفن ۸۴۴۱۰۱۶-۵۱۱
شعبه بابل: خ گنج افروز، پاساژ گنج افروز، تلفن ۲۲۲۷۷۶۴-۱۱۱
شعبه رشت: خ نامجو، روبروی ورزشگاه عضدی، تلفن ۲۳۳۲۸۷۶-۱۳۱
شعبه ساری: بیمارستان امام، روبروی ریاست تلفن ۹۱۱۸۰۲۰۰۹۰
شعبه کرمانشاه: خ مدرس، پشت پاساژ سعید، کتابفروشی دانشمند، تلفن ۷۲۸۲۰۴۴-۸۳۱

بها: ۱۲۰۰۰ تومان

با ارسال پیامک به شماره ۵۹۹ ۵۹۹ ۰۰۰ ۱۰۰۰ در جریان تازه‌های نشر ما قرار بگیرید:

ارسال عدد ۱: دریافت تازه‌های نشر پزشکی به صورت پیامک
ارسال عدد ۲: دریافت تازه‌های نشر روان‌شناسی به صورت پیامک
ارسال ایمیل: دریافت خبرنامه الکترونیکی انتشارات ارجمند به صورت ایمیل

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۹	درباره مؤلف
۱۱	پیشگفتار
۱۵	فصل ۱ - مقدمه‌ای بر نارساخوانی
۳۹	فصل ۲ - تشخیص و ارزیابی: رهنمودهایی برای والدین
۶۷	فصل ۳ - چگونگی یادگیری کودکان نارساخوان و نحوه کمک والدین به آن‌ها
۸۹	فصل ۴ - حمایت از والدین
۱۰۵	فصل ۵ - قانون و اختیارات والدین
۱۲۳	فصل ۶ - بعد از مدرسه
۱۳۹	فصل ۷ - اظهارات والدین و کودکان
۱۵۹	فصل ۸ - رویکردهای دیگر
۱۷۹	فصل ۹ - اطلاعات: یک نیاز شخصی - یک نگرانی جهانی
۲۰۵	سخن آخر - انتخاب‌ها و تصمیم‌ها
۲۰۹	منابع
۲۱۷	واژه‌نامه
۲۲۳	پیوست ۱
۲۲۶	پیوست ۲

مقدمه

هرچند نارساخوانی بیشتر شامل اختلال در خواندن می‌شود، اما این مشکل غالباً بر یادگیری و چگونگی یادگیری هر نوع اطلاعات شفاهی و کتبی نیز تأثیرگذار است. در واقع نارساخوانی به چگونگی کارکرد مغز و پردازش اطلاعات مربوط می‌شود.

«نحوه پردازش اطلاعات» در یادگیری بسیار مهم است. از این طریق می‌توان مشکلاتی را که کودکان نارساخوان تجربه می‌کنند درک کرد. با پردازش اطلاعات، می‌فهمیم چگونه اطلاعات را کسب کنیم، چگونه آن‌ها را به‌خاطر بسپاریم و چگونه اطلاعات را به دیگران انتقال دهیم. کودکان نارساخوان به‌خاطر مشکلاتی که در پردازش اطلاعات دارند معمولاً در یادگیری از طریق شنیداری یعنی توانایی در گوش دادن و فهمیدن از طریق صوت مشکل دارند. اکثر پژوهش‌ها نشان می‌دهند کودکان نارساخوان مشکلاتی در آواشناسی دارند. یعنی آن‌ها در تمایز صداها مشکل دارند. برای آن‌ها به‌خاطر سپردن ترکیب و توالی آواهای تشکیل‌دهنده یک کلمه و هجی کردن کاری بس دشوار و ممکن است واژه‌ها را وارونه یا حروفی را از کلمات حذف یا به آن اضافه کنند.

این کودکان در کارهای مدرسه، به‌ویژه نوشتن نیز مشکل دارند و ممکن است ارائه تکالیف از طریق نوشتاری ضعیف‌ترین شیوه ارائه اطلاعات برای کودک نارساخوان باشد. نوشتن ممکن است برای کودک نارساخوان کاری پرزحمت و دشوار باشد. همچنین کودکان نارساخوان ممکن است در به‌خاطر سپردن اطلاعات مشکل داشته باشند. این امر را می‌توان به حافظه کوتاه مدت و حافظه جاری نسبت داد، بدین معنا که این مشکل می‌تواند بر یادآوری آموزش‌های شفاهی و کتبی به‌ویژه اگر به‌طور همزمان، مطالب زیادی ارائه شود، تأثیر بگذارد. افزون بر این کودکان نارساخوان در سازماندهی اطلاعات نیز مشکل دارند و این امر می‌تواند هم بر چگونگی به‌خاطر سپردن مؤثر اطلاعات و هم چگونگی ارائه اطلاعات به دیگران و بر عملکرد آن‌ها در امتحانات تأثیر بگذارد.

ازسوی دیگر عده‌ای از کودکان نارساخوان ممکن است در خواندن مشکل داشته باشند، اما مشکل املاء یا وارونه‌نویسی نداشته باشند. در برخی از شرایط تشخیص نارساخوانی می‌تواند بسیار مشکل شود. بسیاری از کودکانی که نارساخوانی ندارند، ممکن است مشخصه‌های مشابهی از خود بروز دهند و اغلب در خواندن، هجی کردن و نوشتن مشکل داشته باشند. همچنین ممکن است عملکرد این حوزه‌ها با دیگر توانایی‌های کودک نارساخوان ناهمخوان باشد. به‌عنوان مثال، عملکرد ضعیف در خواندن، متناقض با درک مناسب و مهارت‌های کودک در حل مسائل باشد. بنابراین هرچند ممکن است درجه نارساخوانی متفاوت باشد، اما شاخص‌های آن معمولاً ثابتند، و این

نشانه‌ها می‌تواند به سن کودک بستگی داشته باشد. از این رو تا حدودی ویژگی‌های کودکان نارساخوان ممکن است از یکدیگر متفاوت و تأثیرات گوناگونی بر کودک داشته باشد. این تأثیر ممکن است در برخی از کودکان چندان قابل توجه نباشد، اما در سایر کودکان کاملاً مشهود باشد. بنابراین، نارساخوانی می‌تواند خفیف یا شدید باشد، در نتیجه شیوه‌ها و روش‌هایی که در مورد یک کودک نارساخوان مؤثر است ممکن است برای دیگری با شکست روبه‌رو شود.

ممکن است برخی از نشانه‌های نارساخوانی قبل از رفتن کودک به مدرسه، یعنی قبل از شروع یادگیری خواندن بارز شود و والدین اولین فردی باشند که حدس بزنند پسر یا دخترشان نارساخوان است. ممکن است احساس کنند در تضاد با تلاش‌های پرزحمت کودک در کار نوشتاری، کسب مهارت‌های پایه در خواندن و املاء برای او بسیار دشوار است. گزارش‌های مدرسه هم حاکی از مناسب نبودن این روند است. والدین ممکن است به شدت نگران شوند و از خود بپرسند آیا این مشکلات ممکن است باعث شود فرزندم از درس خواندن و یادگیری بیزار شود؟ آیا فرزندم می‌تواند به دانشگاه برود و شغلی انتخاب کند؟ آیا شکست در خواندن ممکن است انگیزه او را از بین ببرد و مجبور به ترک تحصیل شود؟

بنابراین نارساخوانی نه تنها حیطه تحصیلی، بلکه حیطه‌های اجتماعی، عاطفی، زبان‌شناسی و کل زندگی کودک مبتلا را نیز می‌تواند تحت تأثیر قرار دهد، و نگرانی‌های عمده‌ای برای کودک به‌ویژه والدین ایجاد کند. به همین دلیل این کتاب برای کمک به تشخیص به‌هنگام نارساخوانی توسط والدین برای ترجمه انتخاب شد تا با استفاده از رهنمودها و آموزش‌های کاربردی کتاب، والدین بتوانند به خود و کودک نارساخوان‌شان کمک کنند.

این کتاب در ۹ فصل به بیانی شیوا توضیح داده است که چگونه کودکان و بزرگسالان دچار نارساخوانی می‌توانند از لحاظ تحصیلی و اجتماعی به موفقیت‌های بزرگی دست یابند و اثرات ارزشمندی از خود بر جای بگذارند. و برای کاربردی‌تر شدن کتاب جهت استفاده والدین، مربیان، روان‌شناسان و سایر افرادی که با چنین کودکانی سروکار دارند، روش دیویس و پرسشنامه‌آزمون خواندن و نارساخوانی توسط مترجم در انتهای کتاب آمده است که برای ارزیابی و آموزش کودک نارساخوان کمک‌کننده است. این کتاب ضمن آن که والدین را با مواعی که باید بر آن‌ها غلبه کنند، آشنا می‌سازد، پیامی مثبت نیز برای آن‌ها دارد. و آن این است که با داشتن امید به آینده و تلاش، دستیابی به اهداف والا امکان‌پذیر خواهد بود.

دکتر عصمت دانش
دکتر علیرضا سلیمی‌نیا
پاییز ۱۳۹۲

درباره مؤلف

دکتر گوین رید مدرس عالی‌رتبه مطالعات تربیتی موری هاوس اسکول در دانشگاه ادینبورگ و همچنین اکنون پدر مرد جوانی است که در سنین خردسالی، کودکی با نیازهای خاص تشخیص داده شده بود. گوین یک معلمی مجرب، روان‌شناس تربیتی، مدرس دانشگاه، مؤلف و پژوهشگر است؛ و بیش از ۵۰۰ کنفرانس، سمینار و کارگاه آموزشی در انگلستان، نروژ، دانمارک، آلمان، ایتالیا، ایالات متحده، نیوزیلند، استرالیا، هونگ کنگ، هلند، جمهوری ایرلند، اسلواکی، کرواسی، جمهوری چکسلواکی، استونی، اطریش، جزیره قبرس، یونان و هانگری برگزار کرده است. او کتاب‌های درسی کلیدی برای آموزش معلمان در قلمرو نارساخوانی و سوادآموزی نوشته و ویراستاری کرده است. *نارساخوانی: کتابی برای راهنمایی متخصصان*، ویراست سوم (ویلی، ۲۰۰۳) به‌عنوان کتاب درسی در درس نارساخوانی در بسیاری از دوره‌های دانشگاهی و کالج در سرتاسر جهان تدریس می‌شود و مورد استقبال گسترده معلمان قرار گرفته است. او همچنین کتاب‌های دیگر، فصل‌هایی از یک کتاب و مقاله‌هایی در زمینه نارساخوانی و سبک‌های یادگیری نوشته و ویراستاری کرده است و در تعبیه و سرندکردن آزمون‌ها برای تشخیص مشکلات سوادآموزی و سایر مشکلات خاص همکاری داشته است. گوین رید فارغ‌التحصیل دانشگاه‌های آبردین و گلگسو است. او در دبیرستان آبردین درس خوانده و روان‌شناس تربیتی در ایالت آبردین و فایف اسکاتلند، قبل از پیوستن به ستاد آموزشی موری هاوس در ادینبورگ در سال ۱۹۹۱ بوده است.

علائق کنونی او کار با والدین و بزرگسالان، ارزیابی و یادگیری است. او مدیر و مشاور مدرسه رد رز برای کودکانی با مشکلات ویژه یادگیری در لانکشر انگلستان و همچنین مشاور تعدادی از طرح‌های ملی و بین‌المللی در نارساخوانی است و در ارزشیابی قوانین برای دانش‌آموزان دچار نارساخوانی در اسکاتلند، انگلستان و ویلس همکاری داشته است. او ممتحن خارجی دانشگاه‌های واقع در اسکاتلند، انگلستان و استرالیا بوده است و هم اکنون نیز هست. او عضو هیئت اعتبارگذاری آموزش معلمان در انجمن نارساخوانی بریتانیایی و مشاور گروه‌های دیگری از والدین و مؤسسه‌های خیریه در کشور متحده پادشاهی بریتانیا، اروپا و نیوزیلند است. سایت اینترنتی او عبارت است از: www.gavinreid.co.uk

پیشگفتار

والدین در حمایت از کودکان دچار نارساخوانی نقشی کلیدی دارند. این نقش بسیار مؤثرتر از نقشی است که مدرسه ایفا می‌کند. گرچه مدرسه مسئولیت اصلی را در ارضای نیازهای کودکان دچار نارساخوانی به عهده دارد، اما اغلب نیروی هیجانی برای مقابله با این اختلال و انگیزه موفقیت، از خانه سرچشمه می‌گیرد. کودکان دچار نارساخوانی افرادی منحصر به فردند. آن‌ها با یکدیگر متفاوتند و همچنین روش یادگیری آن‌ها متفاوت از کودکان دیگر است. این تفاوت‌ها را باید شناخت و برای رفع این مشکلات در نظام آموزشی راه‌حلی پیدا کرد. والدین در پرورش و حفظ ارتباط سازنده با مدرسه نقش مهمی دارند. به‌عنوان یک والد شما مجبورید به دیگران اطمینان کنید. ما خوش‌شانسیم؛ معلمانی که نیازهای فرزندان ما را برآورده می‌کنند معمولاً آموزش‌های سطح بالایی دیده‌اند و بسیار ماهرند و قادرند خدمات لازم را به افراد و مدرسه ارائه و همچون یار و یآوری صمیمی به والدین کمک کنند.

با این وجود ممکن است صحبت‌های بالا برای برخی والدین کمی خوش‌بینانه به‌نظر برسد. برخی از والدین تجربه‌های خوبی در این زمینه ندارند. برخی از آن‌ها به‌خاطر عدم شناخت نارساخوانی، مأیوس شده‌اند؛ برخی دیگر مجبور بوده‌اند هزینه‌های درمانی گزافی را متقبل شوند؛ و برخی شاهدان دست اول رنج کشیدن بی‌مورد فرزندان دچار نارساخوانی خود بوده‌اند.

به‌هرحال، در سال‌های اخیر پیشرفت‌های قابل ملاحظه‌ای هم در زمینه تشخیص نارساخوانی و هم رویکردهای آموزشی برای تعداد چشمگیری از کودکان و نوجوانان دچار نارساخوانی و خانواده‌های آن‌ها صورت گرفته که بسیار مفید بوده، اما متأسفانه برخی از این راهبردها مثرتر واقع نشده است.

این‌که چگونه مدارس برای مقابله با نارساخوانی امکاناتی را فراهم می‌کنند، از کشوری به کشوری دیگر و حتی در داخل یک کشور متفاوت است، و من سعی کرده‌ام با بیان چند مورد در مناطق مختلف موضوع را روشن کنم. به‌هرحال، صرف‌نظر از جایی که والدین و فرزندان‌شان زندگی می‌کنند و یا با هر مشکلی که مواجه هستند، هدف اصلی این کتاب راهنمایی آن‌ها است. چالش‌هایی که والدین با آن مواجه‌اند می‌تواند بسیار متعدد باشد، اما هنگام بررسی این کتاب دریافته‌ام که راهبردهای مفید در این کتاب نیز بسیار زیاد است. سازمان‌هایی که نیازهای افراد دچار نارساخوانی و خانواده‌هایشان را بیان می‌کنند، مؤثرند. زمانی که نخستین بار حدود

۲۰ سال پیش به پژوهش در مورد نارساخوانی پرداختم، هدف اصلی سازمان‌ها این بود که دولت لایحه‌ای را برای تضمین تشخیص نارساخوانی در مدارس تصویب کند. هم اکنون دولت‌ها، متخصصان چنین سازمان‌هایی را می‌شناسند و به راحتی با آن‌ها مشورت می‌کنند و از نظرات آن‌ها درباره مناسب‌ترین و مؤثرترین راهبردها برای کودکان نارساخوان استفاده می‌کنند.

قانون و فناوری هر دو از حامیان نارساخوانی هستند. کشورها نیز به‌طور فزاینده‌ای حقوق همه افرادی را که یک نوع ناتوانی در آن‌ها تشخیص داده شده است درک و تضمین می‌کنند. برای مقاصد قانونی نارساخوانی به‌عنوان یک ناتوانی شناخته می‌شود، اما برای بسیاری از کودکان و نوجوانان نارساخوان، یک موهبت است. آن‌ها قادر به ساخت، خلق و حل و فصل انواع مشکلات به روش خودشان هستند و می‌توانند الهام‌بخش دیگران باشند. اکثر آن‌ها در زمینه‌های مختلف شغلی موفقیت‌های زیادی کسب کرده‌اند و زندگی رضایت‌بخشی دارند. بعضی از آن‌ها سیاستمدار، بازیگر، روزنامه‌نگار، معلم، استاد، دکتر، نویسنده، هنرمند، تکنسین و یا مهندس شده‌اند، این‌ها فقط نام تعداد کمی از مشاغلی است که افراد دچار نارساخوانی در آن موفق بوده‌اند. اما در آن روی سکه نیز پژوهش‌ها نشان داده‌اند عده بسیار زیادی از افراد دچار نارساخوانی در سازگاری با موانع پیش‌روی خود مشکل دارند، که می‌تواند به رفتارهای ضداجتماعی در آن‌ها منتهی شود. به همین علت بسیار مهم است که والدین و مدارس با یکدیگر همکاری کنند. گروه‌های والدینی به تلاش و مبارزه برای به‌دست آوردن چیزی که می‌دانند درست است باید ادامه دهند و والدین به‌طور انفرادی یعنی هر پدر و مادری نیز باید تمام حمایت‌ها، نیازهای هیجانی و مهارت‌های زندگی موردنیاز کودکان و نوجوانان دچار نارساخوانی را به‌خوبی بشناسند.

ماهیت این کتاب فقط شناساندن نقشی است که والدین می‌توانند ایفا کنند و همچنین آگاهی دادن و توصیه به آن‌ها در چگونگی ایفای نقششان است. اغلب بعد از این‌که معلوم می‌شود کودک دچار نارساخوانی است، والدین بلافاصله می‌پرسند «ما چه کاری می‌توانیم در خانه انجام دهیم؟» این کاملاً طبیعی است که والدین نقش مهمی می‌توانند ایفا کنند. به‌هر حال، ارتباط خانه و مدرسه بسیار مهم است و در حقیقت یکی از عوامل کلیدی، همکاری آن‌ها با یکدیگر است. با این حال، از سوی دیگر فناوری نیز در درمان نارساخوانی مؤثر است. اکثر خانواده‌ها کامپیوترهای خانگی دارند و نرم‌افزارهای آموزشی زیادی در دسترس است که هدف اولیه تهیه بعضی از آن‌ها، درمان نارساخوانی بوده است. همچنین والدین با درک فرزندان دچار

نارساخوانی خود، شناخت سبک یادگیری و تحقق استعدادها و رؤیاهای آنها، و فراهم آوردن پایه هیجانی استواری که فرزندان آنها را در سرتاسر زندگی مقاوم و باثبات نگاه دارد، می‌توانند بسیار مؤثر باشند.

همه این نکات در سرتاسر این کتاب بیان شده، که هدف از آن دادن اطلاعات و راهنمایی و همچنین دلگرمی و امید به والدین است. در این کتاب فصل‌هایی وجود دارد که بر اساس آنها نارساخوانی را درک می‌کنیم و به‌ویژه می‌فهمیم چگونه کودکان دچار نارساخوانی یاد می‌گیرند. بر اساس فصل‌های موجود در این کتاب نارساخوانی و راهبردها و برنامه‌هایی را می‌شناسیم که والدین می‌توانند از آنها در خانه استفاده کنند. اطلاعاتی درباره حمایت قانونی و راهنمایی نوجوان وجود دارد که براساس آن، نوجوان بتواند از مدرسه وارد دانشگاه و سپس وارد بازار کار شود.

همچنین این کتاب شامل گزارش‌های دست اول، درباره دیدگاه‌های والدین است. انجام پژوهش به‌ویژه برای این کتاب در مورد امیدها، موفقیت‌ها، معماها، و در پاره‌ای از موارد نومی‌دی والدین بینش‌هایی ایجاد کرده است. مایلیم رسماً از کمک و حمایتی که برای نوشتن این کتاب از این والدین، و سایر دوستان و همکاران دریافت کردم قدردانی کنم.

در اصل این کتاب برای والدین نوشته شده است. اما به‌هرحال، می‌تواند برای کسانی که مستقیماً با آموزش سر و کار دارند مفید باشد و به آنها کمک کند تا نیازهای والدین کودکان دچار نارساخوانی را درک کنند. البته، درنهایت این کتاب برای کودکان نارساخوان نوشته شده است که به‌خاطر حمایتی که از والدین و جامعه آموزشی و اجتماعی گسترده‌تر دریافت می‌کنند، موفق خواهند شد در خود انگیزه یادگیری و تحقق استعدادهای بالقوه را ایجاد و حفظ کنند.

فصل ۱

مقدمه‌ای بر نارساخوانی

به‌عنوان یک والد ممکن است اولین فردی باشید که حدس بزنید پسر یا دختر شما نارساخوان است. ممکن است احساس کنید که این مسئله باید پیشروی زیادی کرده باشد، جرقه کنجکاوی شما معطوف به درس‌های شفاهی می‌شود که به‌نظر می‌رسد در تضاد با بیزاری و تلاش‌های پرزحمت تجربیات کودک شما در کار نوشتاری است. ممکن است برای پسر یا دختر شما کسب مهارت‌های پایه در خواندن و املاء دشوار باشد. گزارش‌های مدرسه هم حاکی از مناسب نبودن این روند است. نگران می‌شوید. آیا این مشکلات ممکن است باعث شود علاقه او نسبت به یادگیری از بین برود؟ آیا دستیابی به تحصیلات دانشگاهی و شغل برای او آرزویی محال است؟ آیا دلسردی ناشی از شکست در خواندن ممکن است منجر به شکست در انجام هر موضوع دیگری در مدرسه و فقدان انگیزه شود؟ آیا غلبه بر موانعی نظیر امتحانات و حتی تکمیل تکالیف، غیرممکن خواهد شد؟

این ترس‌ها را در بسیاری از والدین و نیز کودکان و جوانان نارساخوان آن‌ها می‌توان دید. اما نیازی به ترس و وحشت نیست! کودکان و بزرگسالان نارساخوان می‌توانند از لحاظ تحصیلی و اجتماعی به موفقیت‌های بزرگی دست یابند و اثرات ارزشمندی از خود بر جای بگذارند.

این کتاب ضمن آن‌که والدین را با موانعی که باید بر آن‌ها غلبه کنند، آشنا می‌سازد، پیامی مثبت نیز برای آن‌ها دارد - با داشتن امید به آینده و فرصت حمایت و موفقیت و پذیرش، دستیابی به اهداف بزرگ امکان‌پذیر خواهد شد. آگاهی از نارساخوانی در میان معلمان، مدیر و معاون مدرسه، کارفرمایان و کارکنان دانشگاه و دانشکده در اکثر کشورها به‌میزان قابل ملاحظه‌ای افزایش یافته است. اکنون دلیل خوب و موجهی برای امید به افزایش دستیابی به فرصت‌های کسب موفقیت برای همه جوانان نارساخوان وجود دارد.

به‌منظور جمع‌آوری اطلاعاتی برای این کتاب با بسیاری از والدین مصاحبه کردم و متوجه

شدم برخی از آن‌ها به شدت ناامید و مأیوس شده‌اند. برخی از والدین فقط برای اطمینان از تشخیص درست بیماری کودکشان مجبور شده بودند به متخصص مراجعه کنند. پدر و مادری هزینه گزافی را متقبل شده بودند تا معلم پسرشان بتواند در همایش نارساخوانی در کالیفرنیا حضور پیدا کند، زیرا مدرسه پسرشان این معضل را آن‌طور که باید درک نکرده و در الویت قرار نداده بود. در نیوزلند پدر و مادری برای ارزیابی نیازهای کودک خود تقریباً به نصف دنیا مسافرت کرده‌اند. در بریتانیا والدی مجبور شد به تمام دادگاه‌های اروپایی سر بزند تا مطمئن شود کودکش در مکان مناسبی قرار گرفته است و آموزش کافی دریافت می‌کند. این کتاب احتمالاً می‌تواند پر از چنین گزارش‌هایی باشد، اما نه لازم است و نه هدف این کتاب پرداختن به همه این موارد است. قطعاً در هر یک از این گزارش‌های مربوط به ناامیدی، برخی عوامل و نگرانی‌های مشترکی وجود خواهد داشت که تمرکز این کتاب بر این نگرانی‌های مشترک است. بنابراین، این کتاب برای والدین در هر کشوری مناسب خواهد بود و در فصل اطلاعات در انتهای این کتاب (فصل ۹) نیز دستورالعمل خاصی برای والدین کشورهای مختلف آمده است.

نارساخوانی: نکاتی که باید مورد توجه قرار گیرد

به‌عنوان یک والد-به‌ویژه اگر به‌تازگی متوجه شده‌اید که کودک شما نارساخوان است، راهی که در پیش دارید و شاید حتی توضیح نارساخوانی می‌تواند تعارض‌انگیز و گیج‌کننده باشد. ممکن است از کاربرد واژه «نارساخوانی» از جانب برخی متخصصان متعجب و یا نگران شوید. ممکن است با سخنان مشکوک و عدم توافق بین پژوهشگران سردرگم شده و با معمای بزرگی روبه‌رو شوید. با این حال، باید برای والدین برخی نکات کلیدی را در رابطه با این که دقیقاً نارساخوانی چیست و آموزش و رشد اجتماعی و شخصی چنین کودکی چه پیچیدگی‌هایی دارد، توضیح داد. این کتاب به این پیچیدگی‌ها می‌پردازد. به‌هرحال، این کتاب با برخی نکات کلیدی در رابطه با ویژگی‌های نارساخوانی که در زیر آمده است آغاز می‌شود.

نارساخوانی فردی است — بدین معنا که تا حدودی ویژگی‌های کودکان نارساخوان ممکن است از یکدیگر متفاوت باشد. این ویژگی‌ها می‌تواند تأثیرات گوناگونی بر کودک داشته باشد. این تأثیر ممکن است در برخی از کودکان چندان قابل توجه نباشد، اما در سایر کودکان ممکن است کاملاً مشهود باشد. بنابراین، نارساخوانی را می‌توان در یک پیوستار از خفیف تا شدید قرار داد. البته منظور این است راهبردهایی که در مورد یک کودک نارساخوان موفقیت‌آمیز است امکان دارد برای کودک دیگر با شکست روبه‌رو شود.

نارساخوانی به چگونگی پردازش اطلاعات مربوط می‌شود — بدین معنا که نارساخوانی بیشتر شامل خواندن می‌شود، اما بر یادگیری و چگونگی یادگیری همه اطلاعات — از جمله آموزش‌های شفاهی — تأثیرگذار است. در این زمینه در فصل ۳ این کتاب توضیحات مفصلی ارائه می‌شود. به‌هرحال، در اینجا ضروری است بدانیم چرخه یادگیری که «چرخه پردازش اطلاعات» نامیده می‌شود بسیار مهم است. همین امر به ما کمک می‌کند مشکلاتی را که کودکان نارساخوان تجربه می‌کنند بفهمیم. از این چرخه، برای درک چگونگی کسب اطلاعات، چگونگی به‌خاطر سپردن آن‌ها و چگونگی انتقال اطلاعات به دیگران استفاده می‌شود.

کودکان نارساخوان ممکن است در ارائه دانش و درک مطالب نوشتاری مشکل داشته باشند — معمولاً در کارهای مدرسه، کودکان آنچه را که یاد می‌گیرند از طریق نوشتار ارائه می‌دهند. با این حال ممکن است این ضعیف‌ترین شیوه ارائه اطلاعات برای کودک نارساخوان باشد. نوشتن ممکن است برای کودک نارساخوان کاری پرحمت و دشوار باشد، اما اگر برای او ساختاری جهت نوشتن، و شاید حتی واژه‌های کلیدی مهیا شود با سهولت و لذت بیشتری می‌تواند این کار را انجام دهد. یکی از مهمترین نکاتی که در اینجا باید مدنظر قرار داد این است که نقاط قوت خاص کودک نارساخوان را شناسایی و مشخص کنیم.

کودک نارساخوان ممکن است در یادگیری از طریق شنیداری، به‌عنوان مثال در گوش دادن مشکل داشته باشد — امروزه شیوه‌های زیادی برای یادگیری به‌ویژه با بازی‌های کامپیوتری و دیگر ابزار یادگیری الکترونیکی و تفریحی وجود دارد. با این وجود در بسیاری از موارد ما هنوز هم به چیزی به‌نام روش شنیداری متکی هستیم — یعنی توانایی شخص در گوش دادن و فهمیدن از طریق صوت بیشتر از طریق تصاویر (دیداری) یا از طریق تجربه (جنبشی) است. اکثر پژوهش‌ها نشان می‌دهند کودکان نارساخوان مشکلاتی در آشناسی دارند. یعنی آن‌ها در تمایز صداها مشکل دارند. برای آن‌ها به‌خاطر سپردن ترکیبات و توالی آواهای تشکیل‌دهنده یک کلمه کاری بس دشوار است. بنابراین، گوش دادن ممکن است راحت‌ترین وسیله برای کسب اطلاعات نباشد. معمولاً اگر کودکان نارساخوان بتوانند اطلاعات را ببینند و بعد یاد بگیرند، بهتر است.

کودکان نارساخوان ممکن است در به‌خاطر سپردن اطلاعات مشکل داشته باشند — این امر را می‌توان به حافظه کوتاه مدت و حافظه کاری نسبت داد، بدین معنا که این مشکل

می‌تواند بر یادآوری آموزش‌های شفاهی به‌ویژه اگر به‌طورهمزمان، موارد زیادی ارائه داده شود، تاثیر بگذارد. حافظه کوتاه مدت یا کاری، می‌تواند فقط مقدار محدودی از اطلاعات را نگه‌دارد، اما از آنجایی که کودکان و بزرگسالان نارساخوان ممکن است حتی در یادآوری درست میزان محدودی از اطلاعات، مشکل داشته باشند، بهترین شیوه آن است که در هر زمان فقط یک آموزش به آن‌ها ارائه داد.

کودکان نارساخوان ممکن است در سازماندهی اطلاعات مشکل داشته باشند — همه ما

چه آگاه باشیم و چه نباشیم، همواره سعی می‌کنیم اطلاعات جدید را سازماندهی کنیم. ممکن است موارد جدید را گروه‌بندی کنیم و آن‌ها را به‌عنوان یک مقوله به‌خاطر بسپاریم و زمانی که اطلاعات را به‌یاد می‌آوریم، معمولاً به شیوه مناسبی سازماندهی می‌کنیم تا شنونده بتواند سخنان ما را بفهمد و درک کند. این امر زمانی که زنجیره‌ای از رویدادها را به‌خاطر می‌آوریم، می‌تواند اهمیت خاصی داشته باشد. کودکان نارساخوان در سازماندهی اطلاعات مشکل دارند و این امر هم بر چگونگی به‌خاطر سپردن مؤثر اطلاعات و هم بر چگونگی ارائه اطلاعات به دیگران تأثیرگذار است. این مشکل می‌تواند عملکرد آنان را نیز در امتحانات تحت تأثیر قرار دهد؛ مگر این که به آن‌ها کمک‌های اضافه بر برنامه شود.

کودکان نارساخوان برای پردازش اطلاعات به زمان بیشتری نیاز دارند — این مشکل

می‌تواند مشخصه بارز نارساخوانی باشد، زیرا کودکان و بزرگسالان نارساخوان معمولاً در زمان طولانی‌تری اطلاعات را پردازش می‌کنند، چون آن‌ها ممکن است مسیر غیرمستقیمی را برای رسیدن به یک جواب انتخاب کنند. در فصل ۳ به‌طور کامل‌تری در این زمینه بحث می‌شود، اما آنچه باید تأکید شود فردیت نارساخوانی و استفاده از نیمکره سمت راست در پردازش اطلاعات در اغلب اوقات است.

کودکان نارساخوان معمولاً در خواندن و همچنین املاء و سیالی در خواندن و نوشتن

مشکل دارند — ممکن است شما بگوئید کلمه «معمولاً» چرا اینجا ذکر شده است. جوابش این است که تمام کودکان نارساخوان در خواندن و املاء مشکل ندارند. برخی از کودکان می‌توانند مشکل خواندن خود را با استفاده از محتوا و معانی کلمات جبران کنند. به‌هرحال، این کودکان هنوز هم ممکن است پاره‌ای از دیگر مشخصه‌های نارساخوانی، به‌ویژه آن جنبه‌هایی را که مربوط به پردازش اطلاعات می‌شوند، مانند مشکلات حافظه و سازماندهی را اطلاعات داشته باشند.

همچنین آن‌ها ممکن است در خواندن مشکل داشته باشند، اما مشکل املاء یا وارونه نویسی نداشته باشند، که باز هم مجدداً بر ماهیت فردی نارساخوانی تأکید می‌شود که کودکان مختلف می‌توانند مشخصه‌های نارساخوانی را با درجات مختلف بروز دهند. تشخیص نارساخوانی در برخی از شرایط می‌تواند بسیار مشکل شود و مشخصه‌ها را می‌توان به راحتی با یکدیگر اشتباه گرفت. بسیاری از کودکانی که نارساخوانی ندارند، ممکن است مشخصه‌های مشابهی از خود بروز دهند. به‌رحال، کودک نارساخوان معمولاً تعدادی از مشخصه‌هایی را که در جدول ۱-۱ دسته‌بندی کرده‌ایم از خود بروز می‌دهد و اغلب در خواندن، املاء و نوشتن مشکل دارد. همچنین عملکردهای مربوط به این حوزه‌ها با دیگر توانایی‌های کودک نارساخوان نیز می‌تواند ناهمخوانی داشته باشد. به‌عنوان مثال، عملکرد ضعیف در خواندن می‌تواند متناقض با درک مناسب و مهارت‌های کودک در حل مسائل باشد. هرچند درجه نارساخوانی می‌تواند متفاوت باشد، اما شاخص‌های آن معمولاً ثابت است، و این شاخص‌ها به سن کودک نیز بستگی دارد. همچنین برخی از نشانه‌های نارساخوانی را می‌توان قبل از رفتن کودک به مدرسه، یعنی قبل از شروع یادگیری خواندن تشخیص داد.

جدول ۱-۱ پیوستار مشخصه‌های نارساخوانی

پیش از دبستان (مشخصه‌ها)	سال‌های اول مدرسه (مشخصه‌ها)	مشکلات پایدار (مشخصه‌ها)
خواندن	خواندن	خواندن
<ul style="list-style-type: none"> مشکل در به‌خاطر آوردن یا به‌خاطر سپردن اشعار مخصوص کودکان سردرگمی در کلماتی که صدای مشابهی دارند مانند boat و bought (خار و خوار در فارسی) عدم درک زنجیره اصوات ترکیبی مثلاً اگر نامش Jonathan است او ممکن است بگوید Jothanan (در فارسی جیران را چریبان بگوید) 	<ul style="list-style-type: none"> مشکل در تشخیص صداها، ترکیب حروفی که صداها را می‌سازند مانند ph و th و به‌یاد آوردن آن‌ها و استفاده از آن‌ها در کلماتی مثل thing و elephant مشکل در فهم اصوات و حروف در کلماتی که خارج از زنجیره‌اند، مثلاً ممکن است elephant را ephelant بخواند. جانشین‌سازی کلمات زمانی که با صدای بلند آن‌ها را می‌خواند، مثلاً به‌جای bus می‌گوید car. مشکل مداوم در خواندن اشعار و به‌ویژه به‌خاطر آوردن زنجیره شعر 	<ul style="list-style-type: none"> سرعت خواندن، پایین و با درنگ است اکراه در خواندن به‌جای لذت و سرگرمی عزت نفس پایین اکراه در خواندن با صدای بلند

جدول ۱-۱ پیوستار مشخصه‌های نارساخوانی (ادامه)

مشکلات پایدار (مشخصه‌ها)	سال‌های اول مدرسه (مشخصه‌ها)	پیش از دبستان (مشخصه‌ها)
<p>هماهنگی</p> <ul style="list-style-type: none"> • دست و پا چلفتی کلی • مشکلاتی در هماهنگی چشم - دست • مشکل در برخی از فعالیت‌های ورزشی 	<p>هماهنگی</p> <ul style="list-style-type: none"> • ممکن است در موضوعاتی مانند تربیت بدنی که مستلزم هماهنگی و اغلب پیروی از دستورالعمل‌ها است، مشکل داشته باشد • ممکن است در بستن بند کفش‌ها مشکل داشته باشد و گاهی این روند را با بی‌نظمی و نامرتبی انجام دهد؛ • ممکن است به لوازم و اسباب موجود در کلاس برخورد کند و یا پیش به آن‌ها گیر کند و طبق انتظاری که می‌رود دائماً به زمین بخورد. 	<p>هماهنگی</p> <ul style="list-style-type: none"> • ممکن است دست و پا چلفتی به‌نظر برسد • ممکن است مداد را بد به دست بگیرد • ممکن است در وظایف حرکتی ظریف مثل نخ کردن مهره‌ها مشکل داشته باشد • ممکن است در بستن بند کفش‌ها مشکل داشته باشد
<p>زمان واکنش</p> <ul style="list-style-type: none"> • برای انجام تکالیف و امتحانات به زمان زیادی نیاز دارد 	<p>زمان واکنش</p> <ul style="list-style-type: none"> • ممکن است طولانی‌تر از زمان مورد انتظار به تکالیف پاسخ بدهد • ممکن است از دیگران بخواهد در انجام برخی کارها او را راهنمایی کنند 	<p>زمان واکنش</p> <ul style="list-style-type: none"> • ممکن است زمانی که از او خواسته می‌شود کاری را انجام دهد، اظهار بی‌تکلیفی کند چون برای فهمیدن و پردازش اطلاعات به زمان نیاز دارد
<p>حافظه بلند و کوتاه مدت</p> <ul style="list-style-type: none"> • ممکن است حافظه بلند مدتش ضعیف باشد و اصلاح اشتباهات در برگه امتحانات برای او دشوار باشد • ممکن است به‌یاد نیاورد چه تکالیفی باید در خانه انجام دهد • ممکن است برنامه درسی خود را به‌یاد نیاورد 	<p>حافظه بلند و کوتاه مدت</p> <ul style="list-style-type: none"> • در به‌یاد آوردن فهرست اطلاعات و تاریخ‌ها از جمله تاریخ تولد مشکل دارد • ممکن است در به‌یاد آوردن تکالیف مشکل داشته باشد و روزهای هفته و روزهای باشگاه بعد از مدرسه را فراموش کند 	<p>حافظه بلند و کوتاه مدت</p> <ul style="list-style-type: none"> • ممکن است در به‌یاد آوردن برخی از اطلاعات مانند سن، آدرس و نام دوستان و خویشاوندان مشکل داشته باشد • ممکن است در به‌یاد آوردن دستورالعمل‌های ساده مشکل داشته باشد

جدول ۱-۱ پیوستار مشخصه‌های نارساخوانی (ادامه)

پیش از دیستان (مشخصه‌ها)	سال‌های اول مدرسه (مشخصه‌ها)	مشکلات پایدار (مشخصه‌ها)
هجی کردن	هجی کردن	هجی کردن
<ul style="list-style-type: none"> ممکن است در املاء نام خودش مشکل داشته باشد 	<ul style="list-style-type: none"> ممکن است غلط‌های آوایی در املا داشته باشد مثلاً از f به جای ph استفاده کند در حروف خارج از زنجیره، مشکل دارد از برخی حروف با صداهای مشابه مثلاً s و z استفاده ناچور می‌کند ممکن است یک روز کلمه‌ای را درست اما روز بعد آن را غلط بنویسد 	<ul style="list-style-type: none"> مشکل در به‌یاد آوردن قواعد املاتی مشکل در املاي حروف پایانی کلمات مثلاً استفاد از ie به جای y سرردگمی یا حذف حروف صدادار ممکن است به‌میزان زیادی نیاز به چک‌کننده املاء کامپیوتری داشته باشد و به آن متکی باشد
نوشتن	نوشتن	نوشتن
<ul style="list-style-type: none"> مداد را بد به‌دست می‌گیرد در رنگ کردن نقاشی مشکل دارد 	<ul style="list-style-type: none"> ممکن است کند بنویسد و تمعماً سرعت نوشتن را به حداقل برساند استفاده ناچور از حروف بزرگ و کوچک ممکن است میلی به نوشتن نداشته باشد گاهی مداد را غیرعادی و ناشیانه در دست می‌گیرد ممکن است زمان نوشتن راحت ننشیند 	<ul style="list-style-type: none"> سبک نوشتاری ناچور ممکن است موقع نوشتن املای طولانی خسته شود
سازماندهی	سازماندهی	سازماندهی
<ul style="list-style-type: none"> فراموش می‌کند وسایلش را کجا گذاشته است 	<ul style="list-style-type: none"> احتمال دارد کیف مدرسه‌اش درهم و برهم و نامرتب باشد ممکن است وسایل خود از جمله وسایل مهمی مانند دفترچه تکالیف را به‌راحتی گم کند ممکن است برای آمادگی فعالیت‌هایی مانند تربیت بدنی یا هنر مشکل داشته باشد زیرا برای انجام این فعالیت‌ها آوردن لباس یا ابزار و وسایل اضافی ضروری است 	<ul style="list-style-type: none"> راهبردهای سازماندهی ناکافی برای یادگیری موارد جدید. سازماندهی ضعیف در برنامه درسی، و وسایل و ابزار مورد نیاز برای یادگیری

جدول ۱-۱ پیوستار مشخصه‌های نارساخوانی (ادامه)

پیش از دبستان (مشخصه‌ها)	سال‌های اول مدرسه (مشخصه‌ها)	مشکلات پایدار (مشخصه‌ها)
<i>گفتار و زبان</i>	<i>گفتار و زبان</i>	<i>گفتار و زبان</i>
<ul style="list-style-type: none"> ممکن است در رشد گفتار تأخیر داشته باشد 	<ul style="list-style-type: none"> ممکن است تلفظش کاملاً ضعیف باشد در ترکیب اصوات برای ساختن کلمات مشکل دارد ممکن است روزانه در به‌یادآوردن اسامی و حروف در پارهای از موارد با مشکل مواجه شود 	<ul style="list-style-type: none"> ممکن است به‌هم‌ریخته و سازمان‌نیافته صحبت کند ممکن است شتابزده صحبت کند ممکن است صحبتش خیلی واضح نباشد

یافته‌ها و اکتشافات

والدین ممکن است بخواهند انواع مختلف اطلاعات وابسته به شرایط، سن پسر/دخترشان، درجه نارساخوانی و ماهیت مشخصه‌های نارساخوانی که همگی شناسایی شده‌اند را در اختیار داشته باشند. به‌عنوان مثال، برخی از والدین ممکن است بخواهند در موارد زیر اطلاعاتی به‌دست آورند: (الف) دلایل نارساخوانی، (ب) آنچه در آینده برای دختر یا پسر نارساخوان آن‌ها رقم می‌خورد، (ج) آنچه مدرسه می‌تواند برای کودک آن‌ها انجام دهد و مدت زمانی که طول خواهد کشید تا کودک آن‌ها عقب افتادگی‌اش را جبران کند، و (د) آنچه که آن‌ها به‌عنوان والدین می‌توانند برای کمک به کودک خود انجام دهند. سایر والدین ممکن است بخواهند در مورد سایر فنون مداخله‌ای مکمل اطلاعاتی کسب کنند که ممکن است خارج از مدرسه در دسترس باشد. صرف‌نظر از اطلاعات مورد نیاز، باید این قبیل اطلاعات از منابع موثق و دقیق به‌دست آیند. وبسایت‌های زیادی وجود دارند که اطلاعات مربوط به نارساخوانی و گزارش‌های مربوط به درمان‌های جدید و ابتکاری را در اختیار قرار می‌دهند، اما بهتر است از مدارس یا دیگر متخصصان مشاوره گرفته شود (همچنین ر.ک. فصل ۹). متخصصان باتجربه در حیطه نارساخوانی، می‌توانند تمام مداخلات لازم را در زمینه نیم‌رخ روانی کودک نارساخوان شما انجام دهند و مطمئن باشید که هر اقدامی که خارج از مدرسه انجام می‌شود مکمل و هماهنگ با اهداف کلی آموزش و شیوه‌هایی است که در مدرسه به‌کار گرفته می‌شود. نمی‌گوئیم که مدارس همیشه پاسخ‌های درست و اطلاعات و منابع لازم را برای درمان نارساخوانی دارند، اما همه گروه‌های دخیل در ارضای نیازهای کودک شما باید اتفاق آرا داشته باشند و باهم کار کنند. در صورت لزوم، جلسات چندرشته‌ای برای بهره‌مندی از دانش و همکاری یکدیگر می‌تواند بسیار اثربخش و سودمند باشد.

نارساخوانی: ابهام و وضوح

مفاهیم غلط و کژفهمی‌های زیادی در مورد نارساخوانی وجود دارد. بحث درباره همه مسائل مربوط به رشد آموزشی، اجتماعی و شخصی کودکان نارساخوان، اهمیتی حیاتی دارد، زیرا تبادل نظر می‌تواند کمک کند که هر گونه کژفهمی به‌دور ریخته شود و همکاری تمام کسانی را که با کودکان نارساخوان سر و کار دارند تضمین کند.

تصورات غلط چیست و چرا به‌وجود آمده‌اند؟ برای پاسخ‌دادن به این سؤال شاید مفید باشد تعریف متخصصان از نارساخوانی را بررسی کنیم.

درک و فهم نارساخوانی

سه عامل مهم وجود دارد که می‌تواند در درک و تعریف نارساخوانی به ما کمک کند. این سه عامل، با حیطه‌های زیر مرتبطند:

- عصب‌شناسی / مغز
- شناختی / یادگیری
- تجربیات آموزشی / محیطی / یادگیری

عصب‌شناسی / مغز

اکنون به اثبات رسیده است که نارساخوانی، مبنایی عصب‌شناختی (عصبی) دارد. بدین معنا که ساختار مغز و ارتباطات عصبی که برای پردازش اطلاعات مورد نیازند، ممکن است در کودکان نارساخوان به‌طور متفاوتی رشد کنند. این ضرورتاً به‌معنای نقص نیست، بلکه بیشتر به‌معنی یک تفاوت است. استعداد بالقوه کودکان و بزرگسالان نارساخوان برای یادگیری کمتر از کودکان غیرنارساخوان نیست، اما آن‌ها به‌طور متفاوتی یاد می‌گیرند و برخی از انواع تکالیف پردازشی، نظیر تکالیف مربوط به متون چاپی و زبان، برای آن‌ها مشکل‌تر است. در فصل ۳ در این زمینه با جزئیات بیشتری وارد بحث خواهیم شد.

نیمکره‌ها

در مغز دو نیمکره وجود دارد - چپ و راست - و به‌طور کلی هر نیمکره برای پردازش انواع خاصی از اطلاعات کاربرد دارد (ر.ک. شکل ۱-۱). معمولاً، نیمکره چپ به پردازش زبان و جزئیات کوچک اطلاعات مانند متن چاپی می‌پردازد. بدین معنا که نیمکره چپ برای رمزگشایی تکالیفی که برای خواندن درست، ضروری است بسیار مهم است.

نیمکره راست	نیمکره چپ
<ul style="list-style-type: none"> • محاسبه ریاضیات • آگاهی فضایی • شکل‌ها و الگوها • حساسیت رنگی • آواز و موسیقی • بیان هنر • خلاقیت • تجسم • احساسات و هیجان‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> • دست‌خط • زبان • خواندن • تلفظ آواها • محل استقرار جزئیات و واقعیات • سخن‌گفتن و ازبرخواندن • پیروی از دستورالعمل‌ها • گوش‌دادن • تداعی شنیداری

شکل ۱-۱ مهارت‌های معمول نیمکره‌های مغز

نیمکره راست به پردازش اطلاعات می‌پردازد تا محرک‌های کلی‌تر را ترکیب و تصاویر و انواع دیگر اطلاعات دیداری را پردازش کند. همچنین به‌عنوان یک قاعده، نیمکره راست با فهم مطالب و برخی از جنبه‌های هنری مانند هنر و موسیقی نیز سر و کار دارد. در آثار گالابوردا (۱۹۹۳b، ۱۹۹۳a)، وست (۱۹۹۷/۱۹۹۱) و بسیاری از دیگر مؤلفان عنوان شده است کودکان و بزرگسالان نارساخوان، معمولاً نیمکره راست‌شان برای پردازش برتری یا رجحان دارد. برخی از نوروسایکولوژیست‌ها مانند درک باکر در هلند، این نیمکره را به خواندن ربط داده و پیشنهاد کرده است اشخاصی که نیمکره راست‌شان برتری دارد ممکن است درهم و برهم بخوانند، اما مهارت‌های درکی خوبی دارند.

مهارت‌های آوا شناسی

با آن‌که نیمکره راست کودکان نارساخوان غالباً دارای مهارت‌هایی در پردازش اطلاعات است، اما ممکن است نیمکره چپ آن‌ها در پردازش اطلاعات مشکل داشته باشد. مهارت‌های لازم برای خواندن درست و مناسب، به‌عنوان مثال مهارت‌های مورد نیاز برای متمایز کردن صداها در واژه‌های متفاوت، دال بر مهارت‌های نیمکره چپ است. این مهارت‌ها "مهارت‌های آواشناسی" نام دارند و برای شناسایی و معین کردن آن دسته از حروفی که اصوات خاصی را تولید می‌کنند، مانند "ough" در واژه‌ای مثل "tough" و "ight" در واژه‌ای مثل "right" ضروری هستند. اکنون به‌میزان زیادی مسلم شده است کودکان نارساخوان در مهارت‌های آواشناسی ضعف دارند و همین امر - به‌ویژه در خوانندگان خردسال - به‌طور حتم بر توانایی

روان‌خوانی آنان تأثیرگذار است. با این حال شواهد نشان می‌دهد اگر برای آموزش مهارت‌های آواشناسی در سنین پایین اقدام شود، سوادآموزی امکان‌پذیرتر می‌شود.

معنای ضمنی

معنای ضمنی جمله فوق این است که کودکان و بزرگسالان نارساخوان ممکن است نقاط قوت زیاد و همچنین مشکلات بسیار مشهودی- به‌ویژه در رابطه با سوادآموزی- داشته باشند. همچنین بدین معنا نیز هست که کودکان نارساخوان به‌طور متفاوت یاد می‌گیرند و بنابراین باید آموزش به آن‌ها در کلاس و نحوه امتحان گرفتن از آن‌ها نیز متفاوت باشد.

جنبه‌های دیداری

همچنین شواهدی وجود دارد مبنی بر این که برخی از کودکان نارساخوان در واقع در پردازش دیداری مشکل دارند یا در حقیقت می‌توانند هم دارای مشکلات دیداری و هم آواشناسی باشند. در پژوهشی، پروفیسور جان استاین استاد دانشگاه آکسفورد در بریتانیا (استاین، ۲۰۰۴)، روزنه‌های قابل توجهی را در این زمینه باز کرده است، به‌ویژه در رابطه با گروهی از سلول‌ها در کر تکس دیداری که به‌عنوان سیستم سلول مغناطیسی (مگنوسلول) شناخته شده‌اند. این سلول‌ها، زمانی که چشم‌ها در حرکتند حرکات چشم و تیزی بینایی را کنترل می‌کنند و به‌نظر می‌رسد این سلول‌ها در کودکان نارساخوانی که آزمودنی‌های تحت پژوهش استاین و همکارانش بوده‌اند، عملکرد خوب و مناسبی نداشتند. این مشکل می‌تواند بر درست و روان خواندن اثر بگذارد و فرضیه نقص سلول مغناطیسی نام دارد. مسیرهای عصبی سیستم دیداری را می‌توان بر مبنای پایه‌های کالبدشناسی به دو گروه تقسیم کرد: سیستم‌های پاروسلول (P) و مگنوسلول (M) و هر دو به انواع مختلف محرک به شیوه‌های متفاوت حساسیت نشان می‌دهند. به‌نظر می‌رسد سیستم پاروسلول نسبت به اطلاعاتی که به‌آهستگی (فرکانس پایین) تغییر می‌یابند، و همچنین به محرک‌های تفصیلی (یعنی فرکانس‌های خیلی بالا) و رنگ واکنش نشان می‌دهد. از طرف دیگر، سیستم مگنوسلول به تغییر فاحش (فرکانس خیلی پائین) و سریع (فرکانس بالا) یا اطلاعات حرکتی حساس‌تر است. دکتر جان اورت از دانشگاه سوری (اورت، ۲۰۰۲) بر اساس پژوهشی که در مورد ارتباط بین عملکرد ضعیف کودکان نارساخوان در تکالیف ارزیابی با عملکرد مسیر مگنوسلول انجام داد، گزارش کرد اندازه سلول و سازماندهی در لایه‌های مگنوسلول سیستم دیداری افراد دچار ناتوانی‌های خواندن غیرطبیعی است. نکته دلگرم‌کننده این است که با مداخلات و انطباق‌های گوناگون مانند استفاده از

پوشش‌های رنگی و کاغذهای رنگی و همچنین ذره‌بین‌های پیشرفته که به‌جز کلمات مورد نظر روی بقیه کلمات صفحه را می‌پوشانند، می‌توان مشکلات پردازش دیداری را کاهش داد.

کنترل حرکتی

این مقوله به‌همانگی، حرکت و تعادل اشاره دارد. بسیاری از پژوهشگران در این زمینه کار می‌کنند و همچنین راهبردهای زیادی برای ارزیابی و مداخله نیز وجود دارد که برای تشخیص و پرداختن به مشکلات حرکتی ایجاد شده‌اند (برای اطلاعات بیشتر در این زمینه رک. پورت وود، ۲۰۰۱ و مکین تایر، ۲۰۰۱). مشکلات مربوط به رشد حرکتی را می‌توان روی پیوستاری از خفیف تا شدید جایگذاری کرد و ممکن است علل مختلفی برای مشکلات تعیین شده در این پیوستار وجود داشته باشند. آنجلا فاست و رُذ نیکلسون از دانشگاه شفیلد بریتانیا (فاست و نیکلسون، ۲۰۰۴) فرضیه نقص مخچه را ارائه و توسعه دادند. بر اساس این فرضیه شواهدی دال بر نارسیدگی در رشد مخچه کودکان نارساخوان وجود دارد. مخچه عهده‌دار تعدادی از عمکردهای بسیار مهم است، که معمولاً در ارتباط با کنترل حرکتی، حرکت و تعادل است. همچنین به‌نظر می‌رسد با دیگر مؤلفه‌های کلیدی پردازش مانند سرعت پردازش، آگاهی آواشناسی و پردازش دیداری نیز در ارتباط باشد. یکی از مقوله‌ها در آزمون سرندکردن نارساخوانی (فاست و نیکلسون، ۱۹۹۶) به تعادل و ثبات وضعی مربوط می‌شود.

معنای ضمنی جمله فوق این است که اغلب این مشکلات می‌تواند مانع سایر فعالیت‌های پردازشی شود و بر رشد مهارت‌های سوادآموزی اثر بگذارد. مشکلات حرکتی را می‌توان به مشکلات حرکتی درشت که بر راه‌رفتن، دویدن و ایستادن اثر می‌گذارند- که کودک به‌وضوح علائم دست و پا چلفتی بودن را نشان می‌دهد- تا مشکلاتی که مربوط به کنترل حرکتی ظریف می‌شود که می‌تواند بر دست‌گرفتن مداد و دستخط درکل تأثیر بگذارد، رده‌بندی کرد.

عوامل ژنتیکی

یکی از مهم‌ترین تحولات در سال‌های اخیر در زمینه ژنتیک روی داده است. مدت‌های مدیدی گمان می‌کردند که نارساخوانی در ارتباط با صفت یا رگه خانوادگی است و مطالعات در زمینه ژنتیکی نشان داده که نارساخوانی قطعاً موردی است.

در مطالعه‌ای که توسط گیلر و همکاران (۱۹۹۱) در ایالات متحده انجام شد، آن‌ها تخمین زدند که خطر ابتلای پسری که پدرش نارساخوان است، حدود ۴۰ درصد است و کاستلس و همکاران (۱۹۹۹) دریافتند مؤلفه وراثتی قوی در میان «نارساخوانان آوایی» وجود دارد- یعنی کودکان نارساخوانی که در تلفظ اصوات و آوای کلمات مشکل دارند. همچنین مطالعات

انجام شده برای شناسایی کروموزم‌های واقعی و ژن‌های خاصی که باعث نارساخوانی می‌شوند، حاکی از آن است که نشانه‌های ژنی نارساخوانی در کروموزم ۶ یافت شده‌اند (فیشر و همکاران، ۱۹۹۹). این مطالعه و مطالعات مشابه حاکی از وجود یک جایگاه احتمالی برای «ژن‌های نارساخوانی» در کروموزم ۶ است و به احتمال قوی همان ناحیه دربرگیرنده ژن‌هایی است که در بیماری‌های مربوط به ایمنی خودکار دخیلند. گزارش شده است درد و بیماری مزمن ناشی از سیستم ایمنی خودکار مانند آسم، تب یونجه و آلرژی‌ها، ارتباط زیادی با نارساخوانی دارند (اسنولینگ، ۲۰۰۰).

جنبه حائز اهمیت برای والدین و معلمان در رابطه با این مطالعات ژنتیکی این است که آن‌ها ممکن است خیلی سریع و زودتر این علائم را شناسایی کنند و در نتیجه بتوانند مداخلات اولیه مرتبط‌تر و موفقیت آمیزتری را دنبال کنند.

شناختی / یادگیری

شناخت به معنای تفکر و جنبه‌های شناختی در ارتباط با سیستم پردازش در مغز است که اطلاعات از هر نوع را پردازش می‌کند، پردازش شامل چگونگی درک اطلاعات، ذخیره در حافظه و یادآوری اطلاعات است. بدیهی است که این یک جنبه مهم یادگیری است و استفاده بسنده از فرایندهای شناختی برای یادگیری کامل و مؤثر ضروری است. شواهد قابل ملاحظه‌ای وجود دارد که نشان می‌دهد کودکان و بزرگسالان نارساخوان از فرایندهای شناختی خود به‌طور مؤثر استفاده نمی‌کنند و این امر نه تنها به حافظه ضعیف و سرعت پایین پردازش منتهی می‌شود، بلکه ممکن است یادگیری برخی از انواع اطلاعات و مهارت‌ها را نیز طولانی‌تر کند. با استفاده از راهبردهای کارا و آموزش مؤثر برخی از اثرات منفی این عوامل را می‌توان به حداقل رساند. کودکان نارساخوان ممکن است سبک پردازش ناکارآمدی داشته باشند، اما همراه با خودشناسی و خودبسنده‌گی در یادگیری، آن‌ها هم می‌توانند از سبک پردازشی پیشرفته استفاده کنند. در فصل ۳ در این زمینه بیشتر بحث خواهیم کرد. برخی از جنبه‌های «شناختی» که می‌تواند برای کودکان نارساخوان چالش‌انگیز باشد در جدول ۲-۱ توصیف شده است.

تجربیات آموزش و پرورشی / محیطی / یادگیری

مهم و لازم است که به‌عنوان والدین، از معنای ضمنی آموزش و پرورش و تجربیاتی که در نتیجه آن برای کودک شما فراهم می‌شود آگاه باشید؛ و همچنین مهم است که والدین و مدرسه به‌طور مؤثر باهم در ارتباط باشند و به‌طور مشترک و با تعاون باهم کار کنند.

جدول ۱-۲ مشکلات، تأثیر و مداخله

مشکلات شناختی	تأثیر بر کودک	مداخله
آگاهی آواشناسی	بر رمزگشایی کلمات چایی و ناآشنا که دیده می‌شود ولی خوانده نمی‌شود اثر می‌گذارد و مشکل ایجاد می‌کند	بهترین کار مداخله اولیه و در سنین پائین، آموزش اشعار کودکستانی، بازی با کلمات، اصوات، حروف و ترکیبات حرفی است
حافظه کوتاه مدت	دشواری در ذخیره اطلاعاتی مثل دستورالعمل‌ها در یک مدت زمان کوتاه	بازی‌های حفظی، استفاده از وسایل یادیار و سایر راهبردهای دیداری
حافظه جاری	دشواری در ذخیره بیش از یک مورد اطلاعات در حافظه کوتاه مدت و دشواری در نگهداشتن اطلاعات در حافظه در حین انجام کار مثلاً محاسبه ذهنی	ارائه فقط یک دستورالعمل در یک زمان. حصول اطمینان از درک آن مورد و به یاد آوردن آن قبل از پرداختن به آموزش مورد بعدی
نامگذاری و برجسبزی	ممکن است نام‌های مواد و اقلام روزانه را فراموش کند یا ممکن است برای یادآوری آن‌ها به زمان طولانی‌تری نیاز داشته باشد	تقویت و تکرار استفاده از برجسب‌ها و اسامی. در صورت لزوم برجسب‌زدن به اقلام اما همیشه باید از اسم واقعی اقلام استفاده شود
سرعت پردازش	برای یادگرفتن اطلاعات جدید به زمان طولانی‌تری نیاز دارد و ممکن است به خاطر طولانی بودن زمان پردازش، رشته مسایل را از دست بدهد	تهیه ساختار برای مسائلی که می‌توان گام به گام آن‌ها را انجام داد و طی مراحل متوالی پیش رفت. ترغیب به انجام کار در گام‌های کوچک و نظارت بر پیشرفت هر گام
سازماندهی	ممکن است در استقرار اطلاعات و جاسازی اقلام مشکل داشته باشد	راهبردهایی مانند گروه‌بندی اشیاء مشابه، استفاده از رنگ برای اقلام مختلف می‌تواند کارساز باشد
خودکاری	بدین معنا است که خودکارشدن یادگیری، مدت زمان طولانی‌تری را می‌طلبد. خودکاری یعنی انجام کار بدون تفکر و اتلاف وقت	پرآموزی و تقویت. استفاده از یک مهارت یا کلمه جدید در رسیدن به خودکاری مؤثر است

عوامل حائز اهمیت آموزش و پرورش، شامل محیط یادگیری و تأیید سبک ویژه یادگیری کودک است. محیط یادگیری به اندازه مدرسه، اندازه کلاس درس، نوع آرایش و نمای کلاس درس و کیفیت تجربیات یادگیری که برای کودک مهیا می‌شود، اتلاق می‌گردد. در رابطه با محیط یادگیری کودکان نارساخوان هیچ روش درست یا غلطی وجود ندارد، زیرا ممکن است رجحان‌های یکی از دیگری متفاوت باشد. باین حال، هنگام کار در خانه، یک محیط آرام، اما فقط برای زمان‌های کوتاه، معمولاً بهترین خواهد بود. کار در یک محیط بسیار آرام و ساکت برای مدت زمان بسیار طولانی ممکن است واقعاً باعث عدم تمرکز حواس شود، و موسیقی

ملایم در محیط ممکن است به رهایی از تنش ناشی از اتاق بسیار آرام و ساکت کمک کند. ایده‌آل این است که محیط کار باید گاهی در اتاقی آرام، گاهی در فضایی با موسیقی ملایم و گاهی با حضور دیگران در محیطی شلوغ‌تر باشد.

آگاهی از سبک یادگیری کودک حائز اهمیت است. اگرچه بسیاری از کودکان نارساخوان از نیمکره راست برای یادگیری استفاده می‌کنند، اما همه آن‌ها تفاوت‌های ویژه‌ای دارند و هر کودکی یک رجحان و سبک ویژه‌ای برای یادگیری خواهد داشت. والدین و معلمان باید از اهمیت سبک‌های یادگیری آگاه باشند. در این صورت می‌توانند به کودکان نارساخوان کمک کنند که از سبک یادگیری خود، آگاه شوند تا بتوانند زمانی که مستقلاً در مدرسه مشغول یادگیری هستند یا زمانی که مدرسه را ترک می‌کنند، از سبک‌های خودشان استفاده کنند. مدارک موجود بیانگر آن است که اگر کودکان از سبک یادگیری خود مطلع و قادر به استفاده از آن باشند، می‌توانند به‌طور مؤثرتری یاد بگیرند.

ویژگی‌های نارساخوانی: تفسیر

با آن‌که والدین ممکن است اطلاعاتی در مورد ویژگی‌های نارساخوانی به‌دست آورند، اما هنوز هم بسیاری از آن‌ها احساس سردرگمی می‌کنند به‌ویژه زمانی که در مورد نارساخوانی مطلبی می‌خوانند یا می‌شنوند و با نظرات متعارضی در این مورد مواجه می‌شوند. همان‌طور که پیشتر در این فصل مشخص شد، ویژگی‌های نارساخوانی بسیار زیاد است و شاید همین امر منجر به سردرگمی شود. هر کودک نارساخوان، همه مشخصه‌ها را از خود نشان نخواهد داد، برخی از آن‌ها ممکن است فقط ویژگی‌های ادراک حرکتی/دیداری را از خود بروز دهند، بنابراین به مداخلاتی متفاوت از کودکان نارساخوانی که مشکل آواشناسی دارند، نیاز خواهند داشت. به‌همین دلیل یک ارزیابی کامل و جامع ضرورت دارد.

تعریف نارساخوانی

این فصل مقدماتی دربرگیرنده تعریفی از نارساخوانی است. اهمیتی ندارد که بسیاری از این تعاریف مورد استفاده دولت‌ها، سازمان‌های حرفه‌ای و تخصصی، مسئولین آموزش و پرورش و مدارس در سرتاسر دنیا قرار گرفته‌اند. بسیاری از این تعاریف اگرچه ممکن است متفاوت به‌نظر برسند و بر جنبه‌های مختلف تأکید کنند، اما اغلب همان نوع از عوامل را توصیف می‌کنند.

نکات کلیدی در یک تعریف

- تفاوت در پردازش
- امکان نقص در حوزه‌های شناختی
- امکان مشکلات دیداری و آواشناسی
- ناهمخوانی عملکرد در حوزه‌های متفاوت یادگیری
- اهمیت توجه به تفاوت‌های فردی و سبک‌های یادگیری
- تأکید در تشخیص اهمیت بافت یادگیری و فعالیت

این نکات را می‌توان در تعریف زیر ذکر کرد، اما علاوه بر این نکات، در برخی از تعاریف ذکر می‌شود که نارساخوانی در واقع علت عصب‌شناختی و/یا پایه ژنتیکی دارد. در برخی تعاریف نیز نیاز به رویکردهای آموزشی ویژه ذکر می‌شود و گاهی جنبه‌های ویژه‌ای مانند حافظه، سازماندهی و سرعت پردازش فهرست می‌گردد.

من از تعریف زیر استفاده کرده‌ام که در یک کتاب پیوست برای معلمان در مورد نارساخوانی نوشته شده است.

«نارساخوانی» تفاوت در پردازش است که همه افراد در همه سنین ممکن است آن را تجربه کنند؛ و اغلب از طریق دشواری در سوادآموزی مشخص می‌شود و می‌تواند بر دیگر حوزه‌های شناختی مانند حافظه، سرعت پردازش، مدیریت زمان، جنبه‌های هماهنگی و جهت‌یابی اثر بگذارد. ممکن است با مشکلات دیداری و آواشناسی همراه باشد و معمولاً نیز در عملکرد حوزه‌های مختلف یادگیری تفاوت وجود دارد. مغتنم شمردن تفاوت‌های فردی و سبک‌های یادگیری حائز اهمیت است، چرا که این عوامل بر نتایج یادگیری و ارزیابی مؤثرند. همچنین مهم است به بافت یادگیری و بافت کار توجه شود؛ زیرا ماهیت مشکلات مربوط به نارساخوانی ممکن است در برخی از موقعیت‌های یادگیری، به نحو بهتری نمایان شود.

(رید، ۲۰۰۳)

موضوعاتی که والدین باید به آن‌ها بپردازند

از زمانی که والدین به نارساخوانی دختر یا پسر خود مشکوک می‌شوند، باید چند موضوع را بررسی کنند. این موضوعات و مسائل ممکن است موجب سردرگمی شوند، و این سردرگمی را می‌توان به طرق مختلف از خود دور ساخت. در زیر درباره این موضوع بحث خواهیم کرد و